

Nieuwsbrief nr. 36 (oktober 2009)

In deze nieuwsbrief van de Historische Vereniging die Goude vindt u een interview met Wil Schackmann, de spreker van de lezing op 19 oktober 2009. Ook treft u informatie aan over de lezing op 7 december 2009.

Als u berichten heeft voor de volgende nieuwsbrief, kunt u die doorgeven aan Miranda van Elswijk via mvelswijk@hotmail.com of (0182) 58 14 76.

Als u de nieuwsbrief in papieren vorm én via de mail wilt ontvangen, kunt u uw mailadres aan haar doorgeven.

Lezing 19 oktober 2009

Onderwerp: Gouda en de landbouwkoloniën

Spreker: Wil Schackmann

Tijdstip: 20.00 uur

Locatie: Chr. Geref. Kerk, Hoge Gouwe 141

Bij het woord 'kolonie' denk je aan een ver land aan de andere kant van de aardbol. Maar vanaf 1818 trekken ook Goudse 'kolonisten' naar zuidwest-Drenthe. Met financiële steun van de beter gesitueerde Gouwenaren proberen zij een nieuw bestaan op te bouwen in landbouwkoloniën als Frederiksoord, Willemsoord en Wilhelminaoord. De belevenissen van die Goudse kolonisten staan centraal in een lezing op maandag 19 oktober.

Wil Schackmann is schrijver van het boek *De proefkolonie, vlijt, vaderlijke tucht en het weldadig karakter onzer natie*. Bij uitkomen werd het boek allereerst geprezen om de 'nabijheid' waarmee de kolonie en de kolonisten werden beschreven.

Wil Schackmann: Dat is minder aan mij te danken dan aan het geweldige archief van de Maatschappij van Weldadigheid. Vanaf de eerste dag is alles goed bijgehouden en het bijzondere van dat archief is dat het nauwelijks gaat over de toplaag van de maatschappij maar heel veel informatie levert over gewone mensen. Er zijn weinig plekken waarin je zoveel te weten kunt komen over het dagelijks gebeuren in het begin van de negentiende eeuw.

Je kunt eruit halen hoe laat de kolonisten opstonden, wat voor kleren ze droegen, wat voor werk ze elke dag deden, maar ook wat ze tegen een wijkmeester zeiden, met welke burens ze op konden schieten en met wie ze ruzie hadden, wie wie zwanger maakte, enzovoort. En... hoe ze dachten over de weldadigheid die hen aangedaan werd, want er zitten ook heel veel brieven van kolonisten tussen. Of door hen zelf geschreven of door een behulpzame buurman.

Mensen die een voorouder in de kolonie hebben gehad en niet opzien tegen wat archiefwerk, hebben grote kans in dat archief saillante details over hun voorouder te vinden. Het berust bij het Drents Archief in Assen, met toegang 0186.

Is er in Gouda niets bewaard gebleven?

Geen idee. Ik zal proberen dat vóór de lezing samen met jullie streekarchief uit te zoeken. Als er daar correspondentie bewaard is gebleven, kan dat ook heel bijzonder zijn, want bijna alle brieven gingen over kolonisten of mensen die kolonist wilden worden.

Wat had Gouda met de landbouwkoloniën te maken?

Er was een 'subcommissie van weldadigheid Gouda' die de steun voor het project organiseerde. Goudse notabelen die zorgden dat de donaties opgehaald werden en die gezinnen selecteerden die in de koloniën geplaatst konden worden.

Kun je wat cijfers geven?

In Gouda waren er het eerste jaar (1818) 132 mensen die een stuiver per week opzijlegden om de stichting van de koloniën mogelijk te maken. Dat is veel als je bedenkt hoe groot de armoede toen was. En van één stuiver kon je al gauw een hele week brood kopen. In 1821 waren er 177 Gouwenaren die doneerden. In later jaren gebeurden er dingen in de koloniën waardoor de steun

verminderde, maar dat leg ik in oktober wel uit.

Waar werd dat geld aan besteed?

Er werden honderden kleine hoeves gebouwd, met elk een lapje land eromheen, en daar konden verarmde gezinnen naar toe gestuurd worden en daar werd hun geleerd om met het werk van hun eigen handen de kost te verdienen.

In je boek speelt de eerste kolonist uit Gouda best een prominente rol.

Hendrika van der Valk, maar als weduwe van ene Lucas Vergeer stond ze op de kolonie vooral bekend als 'de weduwe Vergeer', kwam 4 november 1818 met de allereerste stroom proefkolonisten aan. Ze had drie kinderen bij zich, plus een aangenomen kind. Het was bepaald niet een van de meest succesvolle kolonistengezinnen. De verhalen die in Gouda de ronde deden over de armoedige omstandigheden waarin ze op de kolonie verkeerden, hebben er veel toe bijgedragen dat de kolonieleiding afstapte van het idee 'wie niet werkt zal niet eten'. Daarin heeft Gouda een belangrijke rol gespeeld. Ze ging na een paar jaar terug naar een getrouwde dochter in Gouda, maar ze liet daarbij wel twee kinderen achter die inmiddels verkering hadden met andere kolonistenkinderen. Dat werd nog vrij ingewikkeld.

Wat kunnen we 19 oktober verwachten?

Geen wetenschappelijk betoog, want ik ben geen wetenschapper, ik houd vooral van mooie verhalen. De belevenissen op de kolonie van kolonisten uit Gouda wil ik gebruiken om te schetsen hoe het leven daar was. Plus de ontwikkelingen, want er bleek al snel dat niet iedereen zich even makkelijk liet heropvoeden, dus de touwtjes werden al snel strakker aangetrokken. Na een aantal jaren werden er ook gestichten gebouwd, bij de Ommerschans en in Veenhuizen. Daar was het regime nog strenger en daar vallen ook bijzondere verhalen over te vertellen. Soms vermakelijk, soms een beetje vreemd omdat de weldadigdoeners en de 'bewelddadigden' erg veel moeite hadden elkaar te begrijpen, maar in de eerste plaats vooral menselijke verhalen. Want het leuke vind ik dat naarmate je die mensen uit het begin van de negentiende eeuw beter leert kennen, ze steeds meer precies als ons blijken te zijn.

Lezing 7 december 2009

Op 7 december gaat het over onze tijd. Onze tijd - het jaar met zijn seizoenen, de maanden, dag en nacht - is het gevolg van astronomische fenomenen. De kunstmatige verdeling van de dag in uren en de tijdmeting ontstond toen nomaden landbouwers werden en mensen zich in steden gingen vestigen. De Babyloniërs gebruikten uren, die overdag en 's nachts ongelijke lengte hadden. Dit systeem van ongelijke uren bleef in gebruik tot in de 14e eeuw na Christus, tot er mechanische klokken verschenen. Die liepen echter zo onregelmatig dat zonnewijzers werden gebruikt om de klokken dagelijks 'gelijk te zetten' met de plaatselijke zonnetijd. Tijdens de lezing zal in het bijzonder aandacht besteed worden aan de zonnewijzers van Gouda.

De lezing is in de Chr. Geref. Kerk aan de Hoge Gouwe 141 en begint om 20.00 uur.

Waterconferentie

De zesde Waterconferentie, waarin gebiedsontwikkeling centraal staat, wordt gehouden op 22 oktober 2009. Locatie is de Sint Janskerk.

Gouda is al eeuwenlang verbonden met het water van de Gouwe en de Hollandsche IJssel. Onder de naam Hollandse Waterstad zijn ambitieuze plannen ontwikkeld om de stad haar strategische ligging aan het water terug te geven. Die plannen vallen onder het programma 'Leven met Water'. Dit programma wil waterprojecten een plek geven in gebiedsontwikkeling. Projecten hebben immers vaak maar een looptijd van een paar jaar, terwijl het uitvoeren van plannen langer duurt.

Vragen die gesteld kunnen worden, zijn: Hoe past water in een binnenstad? Hoe kan een stad het geld dat gebruikt wordt voor waterprojecten terugverdienen? Hoe kunnen allerlei partners samenwerken en zo hun kennis delen? Op deze en andere vragen worden antwoorden gegeven door Arnout Menkveld (wethouder wijkaanpak, onderwijs, monumentenzorg en wonen), Bert Pauli (wethouder financiën en cultuurhistorie in 's-Hertogenbosch, prof. mr. Friso de Zeeuw (praktijkhoogleraar gebiedsontwikkeling aan de TU Delft) en Hans Broekmeulen (directeur VVV Groene Hart Gouda). Tenslotte toont het bureau Triple E de resultaten van een studie over hoe investeringen in bijvoorbeeld het ontdempen van grachten kunnen worden terugverdiend. Stadsdichter Jan Graafland sluit de dag af met een 'afdichtsel', dat op een bijzondere manier onder de aandacht van de Goudse politiek gebracht zal worden.

Meer informatie staat op www.diegoude.nl onder 'water in Gouda'.

Contributie

In februari kunt u de brief over de contributie voor 2010 verwachten. In de jaarvergadering van april 2009 is besloten dat de contributie € 25,00 per jaar bedraagt.

Bestuursvergadering

Op 24 augustus 2009 was er een bestuursvergadering, waarin onder andere aandacht werd besteed aan de werkgroep Ruimte, aan de Waterconferentie op 22 oktober en de excursies in 2010 (zie verderop in deze nieuwsbrief).

Ook op 28 september was er een bestuursvergadering, waarin gesproken is over de halfjaarcijfers van de vereniging.

Tijdens de volgende bestuursvergadering zal worden gesproken over het evenement dat de vereniging gaat organiseren. Dit evenement zal gekoppeld worden aan een ledenwerfactie.

Excursies

De excursie op 10 oktober 2009 naar Amsterdam was de laatste die door Henk Vente werd georganiseerd. Hij moet om persoonlijke redenen stoppen met de organisatie en geeft aan: "Ik wil de deelnemers aan de excursies die ik de afgelopen jaren heb georganiseerd, dankzeggen voor het vertrouwen, de perfecte medewerking en het plezier dat ik aan deze activiteiten heb gehad".

Henk heeft nog enkele foto- en filmimpresies van meerdaagse excursies beschikbaar:

- Foto-impresie bezoek Kongsberg (Noorwegen) in 2004: svcd van 25 minuten. Prijs: € 6,00
- Film/foto-impresie bezoek Kent (Zuid-Engeland) in 2007: dvd van 55 minuten. Prijs: € 10,00
- Foto-impresie bezoek Harz-gebergte (Duitsland) in 2008: svcd van 25 minuten. Prijs: € 6,00
- Foto-impresie bezoek aan Normandië (Frankrijk) in 2009: svcd van 25 minuten. Prijs: € 6,00

De informatiedragers zijn afspeelbaar op elke moderne dvd-speler of computer met videokaart. U kunt uw bestelling doen door het verschuldigde bedrag over te maken op rekeningnummer 50.04.38.633 t.n.v. H.M. Vente e/o onder vermelding van de excursie.

Nieuwe organisatoren excursies

We zoeken vier leden die vanaf 2010 de excursies willen gaan organiseren. Het is de bedoeling dat er jaarlijks twee excursies van een dag binnen Nederland georganiseerd worden. Contactpersoon is Jan Potharst; hij is bereikbaar via (0182) 59 94 02 en jg.potharst@xs4all.nl. Wil de dame die bij onze voorzitter Adri van den Brink heeft aangegeven interesse te hebben in de werkgroep, contact met Jan Potharst opnemen?

Wie is...

Deze keer geen rubriek 'Wie is...'. In de volgende nieuwsbrief komt Richard Andringa aan het woord.